

اثربخشی آموزش زیباشناسی با رویکرد نقاشی بر اهمال کاری تحصیلی و مدیریت هیجان در دانش آموزان پایه ششم

نعمت الله صالحی نجف آبادی^۱، حمیده سوری^۲

۱. استادیار گروه علوم تربیتی، دانشگاه پیام نور، تهران، ایران (نویسنده مسئول).

۲. کارشناسی ارشد، دانشگاه پیام نور، تهران، ایران.

فصلنامه راهبردهای نو در روان شناسی و علوم تربیتی، دوره هفتم، شماره بیست و هفتم، پاییز ۱۴۰۴، صفحات ۱۴۳-۱۳۳

چکیده

هدف این پژوهش بررسی اثربخشی آموزش زیباشناسی با رویکرد نقاشی بر اهمال کاری تحصیلی و مدیریت هیجان در دانش آموزان پایه ششم شهر رومشگان بود. پژوهش حاضر از نوع پژوهش های نیمه آزمایشی با طرح پیش آزمون - پس آزمون با گروه کنترل بود. جامعه آماری پژوهش حاضر متشکل از کلیه دانش آموزان پایه ششم ابتدایی شهر رومشگان که در سال تحصیلی ۱۴۰۳-۱۴۰۲ به مشغول به تحصیل هستند، بود. در این پژوهش برای انتخاب نمونه، از روش نمونه گیری در دسترس استفاده شد. به طوری که از میان کل دانش آموزان پایه ششم ابتدایی که در شهر رومشگان مشغول به تحصیل بودند تعداد ۳۰ دانش آموزان انتخاب و سپس به طور تصادفی به دو گروه آزمایش (۱۵ نفر) و کنترل (۱۵ نفر) قرار گرفتند. ابزار مورد استفاده در پژوهش، پرسشنامه بوده که شامل پرسشنامه اهمال کاری تحصیلی سولومون و راث بلوم (۱۹۹۴) و پرسشنامه مهارت مدیریت هیجان زیمن و همکاران (۲۰۰۱) بود. برای تجزیه و تحلیل داده ها به کمک نرم افزار SPSS۲۴ و با استفاده از شاخص های آمار توصیفی شامل میانگین و انحراف معیار و آزمون استنباطی تحلیل کوواریانس استفاده شد. یافته ها نشان داد آموزش زیباشناسی با رویکرد نقاشی بر اهمال کاری تحصیلی و مدیریت هیجان در دانش آموزان پایه ششم شهر رومشگان تأثیر معنی داری دارد. بر اساس یافته های حاصله می توان نتیجه گرفت که از آموزش زیباشناسی با رویکرد نقاشی به عنوان راهی برای افزایش انگیزه جهت یادگیری، و مدیریت هیجان و احساسات بر مبنای زیبایی شناختی استفاده کرد. در واقع می توان از فعالیت هایی که برای کودک لذت بخش و انجام آنها برایش ساده است در جهت آموزش اموری استفاده کرد که برای رشد شخصیت و رشد ذهنی و موفقیت در زندگی آینده، ضروری و حیاتی هستند.

واژگان کلیدی: آموزش زیباشناسی، اهمال کاری تحصیلی، مدیریت هیجان.

مقدمه

رشد و بالندگی هر جامعه‌ای مرهون نظام آموزشی آن جامعه است. به همین جهت کشورها همه‌ساله مبالغ قابل توجهی از درآمد ملی خود را صرف آموزش و پرورش می‌کنند، اما بعضی از عوامل موجب هدر رفتن بخشی از این سرمایه‌گذاری‌ها می‌شود. اهمال‌کاری^۱ یکی از رفتارهای معمول است که تقریباً همه افراد گاهی اوقات در زندگی خود با کنار گذاشتن مسئولیت‌های خود و یا وظایفی که باید در یک‌زمان مشخص تکمیل شوند، تجربه می‌کنند (مشایخی، ۱۴۰۱). اهمال‌کاری تحصیلی یکی از متداول‌ترین انواع اهمال‌کاری و یکی از مشکلات رایج در میان دانش‌آموزان است که بر عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان تأثیری منفی دارد (آلن و همکاران، ۲۰۲۰)^۲؛ و از مهم‌ترین علل شکست یا عدم موفقیت فراگیران در یادگیری و دستیابی به برنامه‌های پیشرفت تحصیلی هست (فدائی، ۱۴۰۰). اهمال‌کاری تحصیلی به معنای تمایل غالب و همیشگی فراگیران برای به تعویق انداختن فعالیت‌های تحصیلی هست. از نمونه‌های بارز این نوع اهمال‌کاری، به تعویق انداختن مطالعه درس‌ها تا شب امتحان و شتاب ناشی از آن را می‌توان نام برد که گریبان گیر دانش‌آموز و دانشجو می‌شود (رفسنجانی، ۱۴۰۰). تقریباً یک‌چهارم دانشجویان و دانش‌آموزان گزارش می‌کنند که اهمال‌کاری در آن‌ها تنش ایجاد می‌کند و این امر در عملکرد آموزشی آن‌ها اختلال ایجاد می‌کند (بالکس و دورو، ۲۰۲۰)^۳ به نقل از احمدپور، (۱۴۰۰). تا جایی که آن‌ها در فرآیند یادگیری نمی‌توانند توانمندی‌های واقعی خود را به کار بندند و به همین دلیل، شکست می‌خورند (احمدپور، ۱۴۰۰).

یکی دیگر از متغیرهای مورد مطالعه پژوهش، مدیریت هیجان هست. مدیریت هیجان شامل کنترل احساسات و تحرکات و سازگاری با شرایط در حال تغییر است (لای و سیلورمن، ۲۰۱۷)^۴. مدیریت هیجان‌ها به برطرف کردن تمام موضوعات سازگاری ناشی از اضطراب دانش‌آموزان، خصومت و آسیب‌پذیری، نیست بلکه به‌طور مداوم در تلاش برای به دست آوردن ادغام سالم احساس، تفکر، عمل و نگرش مثبت به زندگی است تا زمانی که او زندگی می‌کند (شارما، کومر، ۲۰۱۹)^۵. مدیریت هیجان‌ها نقش مهمی در سازگاری ما با وقایع استرس‌زای زندگی دارد. نتایج پژوهش‌ها نشان می‌دهد که ظرفیت افراد در مدیریت مؤثر هیجان‌ها بر شادکامی روان‌شناختی، جسمانی و بین فردی تأثیر می‌گذارد (قنوتیان و همکاران، ۱۳۹۹). مدیریت هیجان می‌تواند نقش مهمی در سازگاری فرد با وقایع استرس‌زای زندگی بازی کند (محمدیون، ۱۳۹۹). درواقع مدیریت هیجان به فرآیندهایی اشاره می‌کند که به‌وسیله‌ی آن ما بر اینکه چه هیجانانی را تجربه می‌کنیم، چه موقع آن‌ها را تجربه کنیم و چگونه آن‌ها را بیان کنیم تأثیر می‌گذارد (اسیجیت، باسنی و بازیנסکا، ۲۰۱۷)^۶.

^۱ - procrastination

^۲ - Allan

^۳ - Balkis & Duru

^۴ - Lay, C. H. & Silverman

^۵ - Sharma & Kumar

^۶ - Szczygiel D, Buczny J, Bazinska R

یکی از روش‌های مؤثر بر فرآیند یاددهی و یادگیری، آموزش زیباشناسی با رویکرد نقاشی است (فرگوسن، تایتلر و وایت^۱، ۲۰۲۲). زیباشناسی شاخه‌ای از فلسفه در زمینه‌های هنر و تجربه زیبایی هست که اهداف آن در سه سطح دانشی، نگرشی و مهارتی تنظیم شده است (یولویک^۲، ۲۰۲۰). آموزش زیباشناسی باید اساس هرگونه فهم عمیق از معنا و تفکر باشد و هنر جایی است که معنای جسمی حاضر در همه‌جا برتر باشد تجربه زیباشناسی بر مبنای معنای جسمی و حسی هست (پرویزی، زمانی و ادیب منش، ۱۴۰۱). موضوع محوری در زیباشناسی درک منطق احساسات و عواطف انسان‌ها و چگونگی انتقال‌پذیری آن‌ها است و با اینکه اندیشمندان دوره معاصر به زیباشناسی توجه کردند، اما پرورش آن در نظام آموزش و پرورش مغفول مانده است (کلاته جعفرآبادی، ۱۳۹۸). هدف آموزش زیباشناسی با رویکرد نقاشی توانمند ساختن دانش‌آموزان برای کسب مهارت‌های مربوط به بیان و ابراز هنرمندانه، طراحی، ارزش‌گذاری و قدردانی نقادانه و نیز کسب آگاهی از هنر و تاریخ هست (ژانگ^۳، ۲۰۲۲). دانش‌آموزان در فرایند آموزش زیباشناسی با رویکرد نقاشی یاد می‌گیرند که چگونه با طبیعت، خود و دیگران ارتباط برقرار نمایند و چگونه زندگی کنند. بدین طریق آنان ظرفیت‌های وجودی خود را می‌شناسند، توانایی‌های خود را بروز می‌دهند، اعتمادبه‌نفس پیدا می‌کنند و خود را باور می‌نمایند (ولی‌زاده و همکاران، ۱۴۰۱). دانش‌آموزان از طریق نقاشی فرصت مناسبی به‌دست می‌آورند تا احساس‌های خود را به‌طور مستقیم بیان کنند؛ بنابراین، مهم‌ترین ارزش این روش این است که فرصت خوبی را برای ابراز، رشد و تکامل عواطف و احساس‌ها فراهم می‌نماید (آزلینا^۴ و همکاران، ۲۰۲۱). آموزش زیباشناسی با رویکرد نقاشی بینش دانش‌آموزان را گسترش می‌دهد، آنان را قادر می‌سازد تا خود و دیگران را بهتر و کامل‌تر بشناسند، به افرادی سازگار تبدیل شوند، خلاقیت و ابتکار خود را رشد دهند، شخصیت خود را بشناسند، ظرفیت‌های حرکتی، زبانی و علاقه‌ها خود را کشف نمایند و نقاط قوت و ضعف خود را شناسایی کنند (سیفتسی و آیکاس^۵، ۲۰۲۲). از آنجایی که دانش‌آموزان به‌عنوان رکن اساسی نظام آموزشی کشور در دستیابی به اهداف نظام آموزشی نقش و جایگاه ویژه‌ای دارند. توجه به این قشر از جامعه از لحاظ آموزشی و تربیتی و سلامت روانی، موجب شکوفایی هر چه بیشتر نظام آموزشی جامعه می‌گردد. به‌طوری‌که اهمال‌کاری تحصیلی و عدم مدیریت هیجانات عامل خطر برای انگیزه و موفقیت تحصیلی دانش‌آموزان است ضرورت دارد تحقیقات بیشتری انجام شود تا راهکارهایی جهت کاهش اهمال‌کاری تحصیلی و مدیریت هیجانات ارائه گردد تا در پیشرفت هرچه بیشتر دانش‌آموزان کمک شود؛ بنابراین با توجه به آنچه بیان شد پژوهشگر در این پژوهش به بررسی اثربخشی آموزش زیباشناسی با رویکرد نقاشی بر اهمال‌کاری تحصیلی و مدیریت هیجان در دانش‌آموزان پایه ششم شهر رومشگان می‌پردازد.

¹ - Ferguson, Tytler and White

² - Ulvik

³ - Zhang

⁴ - Azlina

⁵ - Ciftci & Aykac

روش پژوهش

پژوهش حاضر از نوع پژوهش‌های نیمه آزمایشی^۱ با طرح پیش‌آزمون - پس‌آزمون با گروه کنترل^۲ هست. این طرح از دو گروه آزمودنی تشکیل شده که هر دو گروه، دو بار موردسنجش قرار گرفتند، به‌طوری‌که؛ اولین اندازه‌گیری با اجرای یک پیش‌آزمون و دومین اندازه‌گیری با اجرای یک پس‌آزمون می‌باشد. جامعه آماری پژوهش حاضر متشکل از کلیه دانش‌آموزان پایه ششم ابتدایی شهر رومشگان که در سال تحصیلی ۱۴۰۳-۱۴۰۲ به مشغول به تحصیل هستند، هست. در این پژوهش برای انتخاب نمونه، از روش نمونه‌گیری در دسترس استفاده شد. به‌طوری‌که از میان کل دانش‌آموزان پایه ششم ابتدایی که در شهر رومشگان مشغول به تحصیل هستند تعداد ۳۰ دانش‌آموزان انتخاب و سپس به‌طور تصادفی به دو گروه آزمایش (۱۵ نفر) و کنترل (۱۵ نفر) قرار گرفتند. برای افراد نمونه ملاک ورود و خروج در نظر گرفته شد که به این شرح است که: ملاک‌های ورود به پژوهش شامل: دانش‌آموز پایه ششم ابتدایی، نداشتن بیماری جسمی حاد و مزمن و اعلام رضایت و آمادگی برای شرکت در پژوهش بود. همچنین، ملاک‌های خروج از پژوهش شامل: داشتن بیش از دو جلسه غیبت، عدم همکاری و انجام ندادن تکالیف مشخص شده در کلاس، عدم تمایل به ادامه حضور در فرایند انجام پژوهش و بروز حوادث پیش‌بینی نشده بود. داده‌های موردنیاز جهت دستیابی به نتایج پایانی تحقیق از طریق دو پرسشنامه صورت گرفت. اولین پرسشنامه؛ پرسشنامه اهمال‌کاری تحصیلی است. به‌طوری‌که این پرسشنامه را سولومون و راث بلوم در سال (۱۹۸۴) ساخته و آن را مقیاس اهمال‌کاری تحصیلی نام نهادند، این مقیاس را دهقانی (۱۳۸۷) برای اولین بار در ایران به‌کاربرده است. این مقیاس دارای ۲۷ گویه می‌باشد که ۳ مؤلفه را موردبررسی قرار می‌دهد: مؤلفه اول، آماده شدن برای امتحانات؛ شامل ۸ سؤال می‌باشد. مؤلفه دوم، آماده شدن برای تکالیف می‌باشد و شامل ۱۱ گویه می‌باشد و مؤلفه سوم، آماده شدن برای پایان‌ترم می‌باشد که شامل ۸ گویه می‌باشد؛ با این توضیح که در هر گویه، توسط پژوهشگر، درس ریاضی تعبیه گردیده است. نحوه پاسخ‌دهی به گویه‌ها به این صورت است که پاسخ‌دهندگان میزان موافقت خود را با هر گویه با انتخاب یکی از گزینه‌های «هرگز»، «به‌ندرت»، «گاهی»، «اکثر اوقات»، و «همیشه» نشان می‌دهند که به گزینه «هرگز» نمره ۱، «به‌ندرت» نمره ۲، «گاهی» نمره ۳، «اکثر اوقات» نمره ۴، «همیشه» نمره ۵ تعلق می‌گیرد. همچنین در این مقیاس گویه‌های (۲، ۴، ۶، ۱۱، ۱۳، ۱۵، ۱۶، ۲۳، ۲۵، ۲۱) به‌صورت معکوس نمره‌گذاری می‌شوند. نامیان و حسینچاری (۱۳۹۰) در تحقیقی با عنوان تبیین اهمال‌کاری تحصیلی دانشجویان بر اساس باورهای مذهبی و هسته کنترل ضریب پایایی پرسشنامه را به روش آلفای کرونباخ ۰/۷۳ به دست آوردند. دولتی (۱۳۹۱) نیز در پژوهشی ضریب پایایی پرسشنامه را به روش آلفای کرونباخ ۰/۹۱ به دست آورد. در این پژوهش از نسخه ۲۷ سؤالی استفاده شد. روایی پرسشنامه در پژوهش جوکار و دلاورپور (۱۳۸۶) با استفاده از روش تحلیل عاملی محاسبه شد که یافته‌ها بیانگر روایی مطلوب پرسشنامه بود. دومین پرسشنامه؛ پرسشنامه مدیریت هیجان می‌باشد این پرسشنامه در سال (۲۰۰۱) توسط زیمن و همکاران تدوین شد که دارای ۳ مقیاس رتبه‌بندی از نوع لیکرت هست که دامنه نمرات آن بین ۳۸ تا ۱۱۴ است. این پرسشنامه مهارت کودک در بازداری پاسخ، مدیریت ابراز هیجان، بیان آشفته هیجان، ابراز هیجانی

^۱ -semi experimental^۲ -pretest-posttest design with control group

نامناسب فرهنگی و سازگاری هیجانی کودک را ارزیابی می‌کند. دارای ۳۸ سؤال است و روشی را که کودکان احساسات خشم (۱۱ آیت)، اندوه (۱۲ آیت)؛ و نگرانی (۱۵ آیت) را ارزیابی می‌کنند. بررسی ویژگی‌های روان‌سنجی، زمین آلفای کرونباخ را بین ۰/۶۲ تا ۰/۷۷ نشان می‌دهد پایایی بازآزمایی برای ۶ مقیاس ۰/۶۱ تا ۰/۸ است. در پژوهش تلاشان (۱۴۰۱) ضریب آلفای کرونباخ این پرسشنامه بین ۰/۵ تا ۰/۷۴ به دست آمده است؛ و این ضریب برای هر یک از مقیاس‌ها به طور جداگانه محاسبه، برای خشم بین ۰/۵-۰/۶۱۶، اندوه ۰/۵۵۹ و برای نگرانی ۰/۳۰۶ به دست آمده است. در پژوهش هاشمی پور و محمدی (۱۳۹۷) ضریب پایایی این مقیاس با استفاده از روش تصنیف و بازآزمایی به ترتیب ۰/۷۳ و ۰/۸۶ به دست آمد و پایایی و روایی مقیاس نیز توسط متخصصین حوزه کودک و اعضای هیئت علمی دانشگاه فردوسی مشهد بررسی گردیده و روایی صوری آن مورد تأیید قرار گرفته است.

از آنجایی که طرح این پژوهش، نیمه آزمایشی از نوع پیش‌آزمون - پس‌آزمون فوری و با تأخیر همراه با گروه آزمایش و کنترل است. در این طرح، متغیرهای وابسته (اهمال کاری تحصیلی و مدیریت هیجان) قبل و بعد از اجرای مداخله توسط متغیر مستقل (آموزش زیباشناسی با رویکرد نقاشی) در دو گروه آزمایش و گواه اندازه‌گیری می‌شود و نتایج آن مورد تجزیه و تحلیل قرار می‌گیرد. لذا بعد از مشخص شدن نمونه و کلاس‌های گروه آزمایش و کنترل ابتدا با استفاده از پیش‌آزمون، از هر دو کلاس مورد نظر آزمون به عمل آمد، پس از آن، در کلاس کنترل آموزش به روش معمول و در کلاس آزمایش، آموزش زیباشناسی با رویکرد نقاشی ارائه گردید. گروه آزمایش تحت آموزش به مدت ۹ جلسه و هر جلسه هم تقریباً "۴۵ دقیقه قرار گرفت. آموزش زیباشناسی با رویکرد نقاشی شامل ۹ جلسه نقاشی درمانی برگرفته از "طرح‌های هنر گروهی برای کودکان" (مارتین، ۲۰۰۹) می‌باشد. طرح‌های به کار گرفته شده در این برنامه سنگ بنای حرکت کودک از مداخلات اولیه به سمت مداخلات پیشرفته‌تر می‌باشند. جلسات این برنامه باهدف تشویق تعامل فیزیکی و کلامی، بارش ذهنی گروهی، ایجاد مهارت‌های اجتماعی، دوستی، صمیمیت، توجه به جزئیات و هم‌گروه‌ها، افزایش کنترل، همکاری باهم، رعایت نوبت، مهارت‌های حرکتی ظریف، آگاهی از بدن و زبان بدن در قالب هنر و به شکلی لذت‌بخش و راحت برای کودکان طراحی شده‌اند. پس از پایان دوره آموزش (دوماهه)؛ از هر دو کلاس کنترل و آزمایش، یک پس‌آزمون گرفته شد که نتایج آن مورد تجزیه و تحلیل قرار می‌گیرد. تا میزان اهمال کاری تحصیلی و مدیریت هیجان در دو گروه مورد مطالعه باهم مقایسه شود. تفاوت میان نتایج دو آزمون تعیین‌کننده اثربخشی استفاده از آموزش زیباشناسی با رویکرد نقاشی است. برای تجزیه و تحلیل داده‌ها، از روش‌های آمار توصیفی و استنباطی استفاده شد. به منظور تجزیه و تحلیل داده‌ها، از آمار توصیفی مانند میانگین و انحراف معیار و برای بررسی فرضیه‌های پژوهش از آمار استنباطی مانند تحلیل کوواریانس تک متغیره آنکوا و فرضیه اصلی از آنالیز تحلیل کواریانس چند متغیره مانکوا استفاده شد.

یافته‌ها

جدول زیر شاخص‌های توصیفی ابعاد متغیرهای اصلی پژوهش را نشان می‌دهد. مشاهده می‌شود میانگین و انحراف معیار اهمال کاری تحصیلی در پیش‌آزمون (۶۴/۶۴ و ۸/۰۱) و در پس‌آزمون (۵۶/۷۸ و ۱۱/۴۸) و میانگین و انحراف معیار مدیریت هیجان در پیش‌آزمون (۶۶/۹۲ و ۱۴/۴۸) و کمتر از پس‌آزمون (۱۰۶/۱۶ و ۹/۱۰) هست؛ بنابراین با توجه به نتایج به‌دست‌آمده از جدول مبنی بر کاهش و افزایشی بودن میانگین متغیرها؛ نشان‌دهنده تأثیر آموزش زیباشناسی با رویکرد نقاشی بر متغیرهای پژوهش و زیر مؤلفه‌های آن‌ها می‌باشد.

جدول ۱. شاخص‌های توصیفی متغیرهای اصلی پژوهش

متغیر	گروه	پیش‌آزمون		پس‌آزمون	
		میانگین	انحراف استاندارد	میانگین	انحراف استاندارد
اهمال کاری تحصیلی	آزمایش	۶۴/۶۴	۸/۰۱	۵۶/۷۸	۱۱/۴۸
	کنترل	۵۸/۵۲	۶/۷۷	۵۷/۴۸	۷/۸۴
آماده شدن برای امتحانات	آزمایش	۲۸/۳۰	۳/۳۴	۱۰/۶۵	۳/۶۱
	کنترل	۲۴/۲۵	۳/۹۶	۲۵/۳۵	۴/۹۲
آماده شدن برای تکالیف	آزمایش	۲۱/۸۵	۳/۳۴	۹/۸۰	۱/۹۸
	کنترل	۲۲/۴۵	۳/۹۶	۲۰/۹۵	۳/۸۰
آماده شدن برای پایان‌ترم	آزمایش	۳۱/۲۵	۵/۳۳	۱۲/۴۵	۴/۹۹
	کنترل	۳۴/۰۵	۴/۰۷	۳۱/۱۵	۴/۳۶
مدیریت هیجان	آزمایش	۶۶/۹۲	۱۴/۴۸	۱۰۶/۱۶	۹/۱۰
	کنترل	۶۳/۴۸	۱۳/۳۲	۶۴/۴۴	۱۲/۵۸
خشم	آزمایش	۱۳/۶۵	۳/۷۵	۲۵/۳۰	۳/۴۴
	کنترل	۲۷/۳۵	۴/۵۹	۲۶/۴۵	۳/۸۵
اندوه	آزمایش	۱۵/۸۹	۲/۹۸	۲۱/۸۵	۳/۲۴
	کنترل	۲۳/۳۵	۳/۹۲	۲۲/۴۵	۳/۸۶
نگرانی	آزمایش	۱۸/۷۹	۴/۹۹	۲۸/۲۵	۵/۳۱
	کنترل	۳۱/۱۱	۴/۴۱	۳۲/۰۵	۴/۱۷

برای تحلیل آماری داده‌های مربوط به فرضیه تأثیر آموزش زیباشناسی با رویکرد نقاشی بر اهمال کاری تحصیلی و مدیریت هیجان در دانش‌آموزان از تحلیل کوواریانس چند متغیری MANCOVA استفاده شد. در این تحلیل میانگین پس‌آزمون گروه آزمایشی با میانگین گروه کنترل مقایسه شده و نمره‌های پیش‌آزمون به‌عنوان متغیر کمکی به کار گرفته شدند. البته رعایت شرط همگنی شیب‌های رگرسیون لازم است که نتایج آن نیز گزارش شده است.

جدول ۲. نتایج بررسی یکسان بودن کوواریانس گروه‌ها

Boxes M	آماره F	df1	df2	سطح معناداری
۱/۸۴	۰/۵۶۸	۱	۱۴۱	۰/۶۳۶

با توجه به جدول بالا مشاهده می‌شود که فرضیه یکسان بودن کوواریانس گروه‌ها در سطح $0/05$ تأیید شده است ($P > 0/05$).

جدول ۳. نتایج آنالیز کوواریانس چند متغیره در بررسی آموزش زیباشناسی با رویکرد نقاشی بر اهمال کاری تحصیلی و مدیریت هیجان

نام آزمون	مقدار	آماره F	df غرضیه	df خطا	سطح معناداری	اثر	توان
اثر پیلای	۰/۴۴	۱۰/۵۹	۲	۲۷	۰/۰۰۱	۰/۴۴	۰/۹۸
لامبدای ویلکس	۰/۵۶	۱۰/۵۹	۲	۲۷	۰/۰۰۱	۰/۴۴	۰/۹۸
اثر هتاینگ	۰/۷۸	۱۰/۵۹	۲	۲۷	۰/۰۰۱	۰/۴۴	۰/۹۸
بزرگ‌ترین ریشه روی	۰/۷۸	۱۰/۵۹	۲	۲۷	۰/۰۰۱	۰/۴۴	۰/۹۸

با توجه به جدول بالا مشاهده می‌شود سطوح معناداری همه آزمون‌ها کمتر از $0/05$ است که بیانگر این است که دو گروه آزمایش و گواه حداقل در یکی از متغیرها تفاوت معناداری داشته‌اند. در ادامه جدول (۴) نشان داد که در کدام یک از متغیرها بوده است:

جدول ۴. نتایج تحلیل واریانس چند متغیره مانکوا روی اهمال کاری تحصیلی و مدیریت هیجان

متغیر	مجموع مجذورات	درجه آزادی	میانگین مجذورات	آماره F	سطح معناداری	مجدور اتا	توان
اهمال کاری تحصیلی	۵۲۰/۸۳	۱	۵۲۰/۸۳	۱۲/۵۲	۰/۰۰۱	۰/۶۶	۰/۹۵
مدیریت هیجان	۱۳۳۳/۳۳	۱	۱۳۳۳/۳۳	۹/۶۵	۰/۰۰۴	۰/۵۸	۰/۸۵

باتوجه به جدول (۴) مشاهده می شود آموزش زیباشناسی با رویکرد نقاشی بر اهمال کاری تحصیلی و مدیریت هیجان در دانش آموزان پایه ششم شهر رومشگان معنادار بوده است ($P < 0/05$). همان طور که به دست آمده سطح معناداری از ۰/۰۵ کمتر است و باتوجه به مجدور اتا می توان گفت مقدار این اندازه اثر در متغیر اهمال کاری تحصیلی ۶۶ درصد بوده و در متغیر مدیریت هیجان ۵۸ درصد بوده است؛ بنابراین فرضیه اصلی پژوهش تأیید می شود و آموزش زیباشناسی با رویکرد نقاشی بر اهمال کاری تحصیلی و مدیریت هیجان در دانش آموزان پایه ششم شهر رومشگان تأثیر معنی داری دارد.

برای تحلیل آماری داده های مربوط تأثیر آموزش زیباشناسی با رویکرد نقاشی بر اهمال کاری تحصیلی از تحلیل کوواریانس تک متغیری ANCOVA استفاده شد. نتایج آن به شرح جدول زیر ارائه شده است.

جدول ۵. نتایج تحلیل کواریانس یک متغیری برای بررسی تفاوت پس آزمون اهمال کاری تحصیلی در دو گروه آزمایش و کنترل

منبع	مجموع مجذورات	df	میانگین مجذورات	F	sig	ضریب اتا
پس آزمون اهمال کاری تحصیلی	۲۵۸۳/۷۴۹	۱	۲۵۸۳/۷۴۹	۳۹/۸۷۱	۰/۰۰۰	۰/۴۱
گروه X پس آزمون	۶۲/۵۲۵	۱	۶۲/۵۲۵	۶/۰۳	۰/۰۰۴	۰/۶۶
خطا	۱۰۶۹/۷۸۱	۲۷	۲۶/۲۷۸	-	-	-
کل	۱۵۸۱۲۵۶/۰	۳۰	-	-	-	-

نتایج تحلیل کوواریانس برای بررسی آموزش زیباشناسی با رویکرد نقاشی بر اهمال کاری تحصیلی در دانش آموزان پایه ششم شهر رومشگان در جدول (۵) نشان داده شده است. مقدار F بین دو گروه آزمایش و کنترل با ثابت نگه داشتن اثر پیش آزمون برابر ۳۹/۸۷۱ و سطح معناداری آن ۰/۰۰۰ است؛ بنابراین می توان نتیجه گرفت که آموزش زیباشناسی با رویکرد نقاشی موجب کاهش اهمال کاری تحصیلی در دانش آموزان پایه ششم شهر رومشگان می شود و میزان تأثیر آموزش زیباشناسی با رویکرد نقاشی بر اهمال کاری تحصیلی در دانش آموزان پایه ششم شهر رومشگان با توجه به ضرایب اتای به دست آمده به اندازه ۶۶ درصد برآورد شده است.

برای تحلیل آماری داده های مربوط به فرضیه تأثیر آموزش زیباشناسی با رویکرد نقاشی بر مدیریت هیجان از تحلیل کوواریانس تک متغیری ANCOVA استفاده شد. نتایج آن به شرح جدول زیر ارائه شده است.

جدول ۶. نتایج تحلیل کواریانس یک متغیری برای بررسی تفاوت پس آزمون مدیریت هیجان در دو گروه آزمایش و کنترل

منبع	مجموع مجذورات	df	میانگین مجذورات	F	sig	ضریب اتا
پس آزمون مدیریت هیجان	۲۵۸۳/۷۴۹	۱	۲۵۸۳/۷۴۹	۶۱/۹۹۳	۰/۰۰۱	۰/۳۹
گروه X پس آزمون	۲۱۳۳/۲۴۹	۱	۲۱۳۳/۲۴۹	۳۶/۰۱	۰/۰۰۰	۰/۵۸
خطا	۲۰۶۹/۷۸۱	۲۷	۳۶۹/۲۷۸	-	-	-
کل	۱۵۸۱۲۵۶/۰	۳۰	-	-	-	-

نتایج تحلیل کوواریانس برای بررسی آموزش زیباشناسی با رویکرد نقاشی بر مدیریت هیجان در دانش آموزان پایه ششم شهر رومشگان در جدول (۶) نشان داده شده است. مقدار F بین دو گروه آزمایش و کنترل با ثابت نگه داشتن اثر پیش آزمون برابر ۶۱/۹۹۳ و سطح معناداری آن ۰/۰۰۱ است؛ بنابراین می توان نتیجه گرفت که آموزش زیباشناسی با رویکرد نقاشی موجب افزایش مدیریت

هیجان در دانش آموزان پایه ششم شهر رومشگان می شود و میزان تأثیر آموزش زیباشناسی با رویکرد نقاشی بر مدیریت هیجان در دانش آموزان پایه ششم شهر رومشگان با توجه به ضرایب اتای به دست آمده به اندازه ۵۸ درصد بر آورد شده است.

بحث و نتیجه گیری

آموزش زیباشناسی با رویکرد نقاشی بر اهمال کاری تحصیلی و مدیریت هیجان در دانش آموزان پایه ششم شهر رومشگان تأثیر معنی داری دارد. نتایج جدول های (۳ و ۴) نشان می دهد که آموزش زیباشناسی با رویکرد نقاشی بر اهمال کاری تحصیلی و مدیریت هیجان در دانش آموزان پایه ششم شهر رومشگان معنادار بوده است ($P < 0.05$). با توجه به مجذور اتا می توان گفت مقدار این اندازه اثر در متغیر اهمال کاری تحصیلی ۶۶ درصد بوده و در متغیر مدیریت هیجان ۵۸ درصد بوده است؛ بنابراین فرضیه اصلی پژوهش تأیید می شود و آموزش زیباشناسی با رویکرد نقاشی بر اهمال کاری تحصیلی و مدیریت هیجان در دانش آموزان پایه ششم شهر رومشگان تأثیر معناداری دارد. نتایج این پژوهش با نتایج پژوهش های ولی زاده و همکاران (۱۴۰۱)، غلامی (۱۴۰۱)، سیدعلی پور، سیده مانده (۱۳۹۵)، جیانگ هونگتائو (۲۰۲۲)، بوسمن (۲۰۲۱) همسو و هم جهت می باشد. در تبیین این یافته می توان گفت آموزش زیباشناسی با رویکرد نقاشی می تواند با آماده کردن موقعیتی مناسب برای بروز و تخلیه هیجانات کودک بر مدیریت هیجان اثربخش باشد. نقاشی موقعیتی را برای کودک ایجاد می کند تا از طریق تصاویر افکار و احساسات خود را بیان کنند. نقاشی نه تنها نشان گر هماهنگی حرکتی ظریف کودک هست، بلکه خود پنداره، نگرش های عاطفی و رشد شناختی او را به ما نشان می دهد؛ بنابراین از طریق نقاشی می توان به روحیات و انگیزه های کودکان پی برد در واقع نقاشی، که ابزاری برای بیان غیر کلامی می باشد به کودک کمک می کند تا احساسات، تعارض ها، ترس ها و خشم هایی را که به هیچ شکل دیگری نمی توان بیان کرد، از طریق نقاشی بیان کند، و وقتی که آموزش زیباشناسی با رویکرد نقاشی تلفیق پیدا می کند باعث پرورش حس زیبایی شناسی در کودکان شده و همچنین باعث ایجاد فرصت هایی برای بروز انگیزش و سازندگی، شناخت زیبایی ها و ارتباط با آثار هنری گذشته می شود در واقع آموزش زیباشناسی با رویکرد نقاشی به دانش آموزان امکان می دهد احساسات و عواطف خود را مشاهده کنند و با درکی نو مشکلات خود را بازسازی کنند که در پی آن منجر به افزایش انگیزه جهت یادگیری و کاهش اهمال کاری تحصیلی و مدیریت هیجان و احساسات بر مبنای زیبایی شناختی خواهد شد. با توجه به این که آموزش زیباشناسی با رویکرد نقاشی شامل طیف کاملی از مفاهیم آموزشی، روان پویایی، مسائل بین فردی، سازگاری با تعارضات هیجانی، رشد خود آگاهی و مهارت های اجتماعی است، سبب می شود فرد مشکلات خود را حل کند. آموزش زیباشناسی با رویکرد نقاشی با ایجاد علاقه و لذت و درگیر کردن هر چه بیشتر این دانش آموزان، آنان را ترغیب می کند با احساس آزادی و محدودیت کمتری به بیان صریح تر تجارب آسیب زای خود بپردازند. سپس با شناخت احساسات و عواطف خود، تسلط بیشتری بر این عواطف و هیجانات به دست آورند در واقع مدیریت هیجان آن ها افزایش می یابد.

فرضیه اول پژوهش: آموزش زیباشناسی با رویکرد نقاشی بر اهمال کاری تحصیلی در دانش آموزان پایه ششم شهر رومشگان تأثیر معنی داری دارد. نتایج جدول های (۵) نشان می دهد که آموزش زیباشناسی با رویکرد نقاشی بر اهمال کاری تحصیلی در دانش آموزان پایه ششم شهر رومشگان تأثیر معنی داری دارد. به طوری که مقدار F بین دو گروه آزمایش و کنترل با ثابت نگه داشتن اثر

پیش‌آزمون برابر ۳۹/۸۷۱ و سطح معناداری آن ۰/۰۰۰ است؛ بنابراین می‌توان نتیجه گرفت که برنامه آموزش زیباشناسی با رویکرد نقاشی موجب کاهش اهمال‌کاری تحصیلی دانش‌آموزان می‌شود و میزان تأثیر آموزش زیباشناسی با رویکرد نقاشی بر اهمال‌کاری تحصیلی با توجه به ضرایب اتای به‌دست‌آمده به اندازه ۶۶ درصد بر آورد شده است. نتایج این پژوهش با نتایج پژوهش‌های ولی‌زاده و همکاران (۱۴۰۱)، غلامی (۱۴۰۱) همسو و هم‌جهت می‌باشد. در تبیین این یافته می‌توان گفت در رویکرد نقاشی به فرد کمک می‌شود تا با تجسم و طراحی کردن یک مسئله به‌جای فقط صحبت کردن در مورد آن، مسئله را بازنگری نماید. رویکرد نقاشی تحلیل شناختی را با ابعاد تجربی و کنشی پیوند می‌دهد. در عمل و با پیاده کردن تعامل بین فردی در یک مسئله و درگیر کردن جسم و ذهن پیرامون اینکه رویدادی در شرایط کنونی در حال وقوع است، نظرات و احساساتی را به سطح آگاهی فرد منتقل می‌کند که فقط گفتگو در مورد آن مسئله کافی نیست. در جریان این آفرینش، به فرد فرصت داده می‌شود تا در پشت نقاب طراحی؛ افشاگری نماید، تعارضات و کشمکش‌های درونی خود را بازگو نماید و فرصت مواجهه و آشنایی با درون خویش را پیدا کند. درواقع فرد با کمک درمانگر به آفرینش لحظه‌به‌لحظه جریان زندگی پرداخته و مدام در زمان حال سفر می‌کند، بدون آنکه به آینده برود یا به گذشته بازگردد. استفاده از آموزش زیباشناسی با رویکرد نقاشی برای دانش‌آموزان ابتدایی به سبب ایجاد زمینه‌های مناسب برای برون‌افکنی هیجان‌ها، احساسات و افکار، منجر به کاهش اهمال‌کاری تحصیلی می‌شود. به دیگر سخن آموزش زیباشناسی با رویکرد نقاشی با تأثیر مثبت بر ذهنیت و بیدارسازی فطرت زیبا نگر و زیبا اندیش سعی دارد که فرد را با محیط سازگار سازد که هر چه در متون درسی این زیبایی نمود بیشتری پیدا کند اهمال‌کاری تحصیلی نیز کاهش می‌یابد.

همچنین آموزش زیباشناسی با رویکرد نقاشی بر مدیریت هیجان در دانش‌آموزان پایه ششم شهر رومشگان تأثیر معنی‌داری دارد. نتایج جدول (۶) نشان می‌دهد که آموزش زیباشناسی با رویکرد نقاشی بر مدیریت هیجان در دانش‌آموزان پایه ششم شهر رومشگان تأثیر معنی‌داری دارد. به‌طوری‌که مقدار F بین دو گروه آزمایش و کنترل با ثابت نگه‌داشتن اثر پیش‌آزمون برابر ۶۱/۹۹۳ و سطح معناداری آن ۰/۰۰۱ است؛ بنابراین می‌توان نتیجه گرفت که برنامه آموزش زیباشناسی با رویکرد نقاشی موجب افزایش مدیریت هیجان دانش‌آموزان می‌شود و میزان تأثیر آموزش زیباشناسی با رویکرد نقاشی بر مدیریت هیجان با توجه به ضرایب اتای به‌دست‌آمده به اندازه ۵۸ درصد بر آورد شده است. نتایج این پژوهش با نتایج پژوهش‌های سیدعلی‌پور، سیده مائده (۱۳۹۵)، جیانگ هونگتائو (۲۰۲۲)، بوسمن (۲۰۲۱) همسو و هم‌جهت می‌باشد. در تبیین این یافته می‌توان گفت که رویکرد نقاشی به‌عنوان بیان مستقیم رویاها، تخیلات و سایر تجارب شخصی را به‌صورت تصاویر امکان‌پذیر می‌سازد، در حقیقت اثربخشی آموزش زیباشناسی با رویکرد نقاشی به‌این‌علت است که در این روش فرصتی برای فرد فراهم می‌شود که به‌دوراز مقررات خشک و رسمی و در محیطی کاملاً آزاد هیجان‌ات و احساسات خود را تخلیه کند و از تخلیه انفجاری جلوگیری و سازگاری را افزایش دهد. در نقاشی چون ما بدون قید و شرط و در نظر گرفتن توانایی‌های دانش‌آموزان به آن‌ها توجه می‌کنیم، این رفتار مثبت را تقویت کرده‌ایم و در نتیجه مدیریت هیجان دانش‌آموزان افزایش می‌یابد؛ بنابراین می‌توان از رویکرد نقاشی به‌عنوان ابزاری استفاده کرد که در محیط‌های مدرسه برای پرورش حس زیبایی‌شناسی در کودکان بهره‌برد و با توجه به علاقه‌ای که معمولاً کودکان به نقاشی نشان می‌دهند از آن به‌عنوان راهی برای افزایش انگیزه جهت یادگیری، و مدیریت هیجان و احساسات بر مبنای

زیبایی شناختی استفاده کرد. درواقع می توان از فعالیت هایی که برای کودک لذت بخش و انجام آن ها برایش ساده است در جهت آموزش اموری استفاده کرد که برای رشد شخصیت و رشد ذهنی و موفقیت در زندگی آینده، ضروری و حیاتی هستند.

منابع

- احمدپور، سپیده (۱۴۰۰). اثربخشی هوش موفق بر اهمال کاری تحصیلی و استرس تحصیلی دانش آموزان پایه ششم ابتدایی، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه پیام نور مرکز مبارکه.
- پرویزی، اکبر؛ زمانی، سید صادق؛ ادیب منش، مرزبان (۱۴۰۱). طراحی و تبیین الگوی برنامه درسی تربیت زیباشناسی در دانشگاه فرهنگیان، فصلنامه علمی پژوهشی مطالعات آموزش و آموزشگاهی، ۱۱، ۷۱۹-۷۴۲.
- جاویدی کلاته جعفرآبادی، طاهره (۱۳۹۸). زیباشناسی و هنر از دیدگاه ماکسین گرین و اشارات تربیتی آن، فصلنامه رویکردهای نوین آموزش، دوره ۱۲، شماره ۲، ص ۴۵-۲۱.
- رفسنجانی، جواد (۱۴۰۰). بررسی نقش عزت نفس و هیجانات تحصیلی با اهمال کاری تحصیلی دانش آموزان دوره دوم متوسطه شهرستان بندرلنگه، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه آزاد اسلامی واحد بندرلنگه
- سیدعلی پور، سیده مائده (۱۳۹۵). اثربخشی نقاشی درمانی بر اضطراب و پرخاشگری دانش آموزان ابتدایی شهرستان بابلسر. پایان نامه کارشناسی ارشد، رشته روانشناسی، دانشگاه آزاد اسلامی.
- غلامی، آرزو (۱۴۰۱). فرا تحلیل اثربخشی آموزش راهبردهای خودتنظیمی بر اهمال کاری تحصیلی دانش آموزان، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه شهید مدنی آذربایجان.
- فدائی، فاطمه (۱۴۰۰). رابطه مهارت های سخت رویی، ذهن آگاهی و خودتنظیمی با اهمال کاری تحصیلی دانش آموزان دوره دوم متوسطه شهر رشت، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه آزاد اسلامی واحد رشت.
- قناتیان، م؛ مهداد، ع و ابوالمعالی الحسینی، خ (۱۴۰۰). بررسی اثربخشی آموزش مدیریت خود و مدیریت هیجان به مادران بر پرخاشگری، تاب آوری نوجوانان دختر شهر تهران، نشریه روانشناسی بالینی و شخصیت، ۱۸(۲)، ۶۷-۷۹.
- محمدیون، سعیده (۱۳۹۹). بهبود رضایت والدگری، خودپنداشت-خودپنداره والد پدر و مدیریت هیجان (خشم/غم/اضطراب) کودکان با اثربخشی آموزش فرزند پروری به پدران، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه آزاد اسلامی واحد شاهرود.
- مشایخی، سهیلا (۱۴۰۱). رابطه مدیریت هیجان و مهارت های ارتباطی با اهمال کاری تحصیلی در دانش آموزان مقطع متوسطه اول شهرستان میانه، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه پیام نور مرکز تهران جنوب.
- ولی زاده، سمیه؛ شریف زاده، محمدرضا؛ داودی رکن آبادی، ابوالفضل (۱۴۰۱). تأثیر ساحت زیبایی شناسی هنری مبتنی بر نمایش خلاق بر فرآیند یاددهی و یادگیری، جامعه شناسی آموزش و پرورش، ۸(۲)، ۱۹۹-۲۰۸.
- Allan, J. F., McKenna, J., & Dominey, S. (2020). Degrees of resilience: profiling psychological resilience and prospective academic achievement in university inductees. *British Journal of Guidance & Counselling*, 42(1), 9-25.
- Azlina S, Ahmad MF, Abdullah Z. (2021). Creative drama as a teaching tool in the classroom. *International Journal of Academic Research in Business and Social Sciences*, 11(3), 1-6.

- Bosman, J.T., Bood, Z.M., Scherer-Rath, M. *et al.*(2021). The effects of art therapy on anxiety, depression, and quality of life in adults with cancer: a systematic literature review. *Support Care Cance*, 29, 2289–2298 (2021). <https://doi.org/10.1007/s00520-020-05869-0>.
- Ciftci, M.A., Aykac, M. (2022). The effect of creative drama activities in early childhood on the executive functions of children. *International Journal of Primary, Elementary and Early Years Education*, 50(2), 267-280.
- Ferguson, J.P., Tytler, R., White, P. (2022). The role of aesthetics in the teaching and learning of data modeling. *International Journal of Science Education*, 44(5), 753-774.
- Jiang Hongtao(2022). Usage of Painting Art Therapy in Mental Health Education of Chinese College Students, *Higher Education and Oriental Studies (HEOS)*. 1(2), 36 – 42.
- Lay, C. H., & Silverman, S. (2017). Trait procrastination, anxiety and dilatory behavior. *Personality and Individual Differences*, 43, 23- 27.
- Sharma, S.K., & Kumar, S. (2019). *Creativity and problem solving ability of elementary school teachers in relation to gender*. social category and emotional maturity, Himachal Pradesh university, 1-13.
- Szczygie.D., Buczny, J., Bazi, R. (2018). Emotion regulation and emotional information processing: The moderating effect of emotional awareness. *Personality and Individual differences*, 52(3), 7-26
- Ulvik, M. (2020). Promoting aesthetical values to education. *Frontiers in Education*, 5(34), 1-8.
- Zhang, X. (2022). A teaching model combining aesthetic education and action education based on cluster mining under the background of big data. *Wireless Communications and Mobile Computing*. (7524075), 1-10.